

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

בבא בתרא דף קנט

תחת אבותיך יהיו בניך

מסקנת הגמ' ד'תחת אבותיך יהיו בניך' לברכה קא'. ומבאר הרשב"ם שהצדיקים יהיו להם בנים ובני בנים.

'הכותב' בעין יעקב מבאר, שכאשר יש בן שמצליח, בדר"כ זה על חשבון האב, כגון שהאב מת וירשו הבן, וכדומה. וכאן הברכה היא שהבן יירש את הסבא, וכך האב לא יפסיד. תחת אבותיך, ולא תחתך.

וזה המשך הפסוק "תשיתמו לשרים בכל הארץ", שהרי אין שני מלכים משתמשים בכתר אחד, ואיך יהיו האב והבן יחד? אלא האב יהיה עיקרי, והבנים יהיו שרים תחתיו. זה המשך הברכה שהבן לא יתברך על חשבון האב.

המהרש"א מביא את הפירושים הנ"ל, ומבאר באופן אחר. 'אבותיך' היינו אברהם יצחק ויעקב שנתברכו בכל מכל כל, ולעם ישראל יהיה את כח הברכה הזו. 'תשיתמו לשרים בכל הארץ', היינו שעם ישראל יקבל את ירושת הארץ שהובטחה לאבות. נמצא שמדובר בפסוקים אלה על השייכות של עם ישראל לאבות הק'.

בעין אליהו מבאר שיש כאן רמז למבוי בגמ' ב"מ (השוכר את הפועלים) שאם יש תורה בג' דורות, שוב תורה מחזרת על אכסניא. וזו הברכה שבניך יהיו כמו אבותיך, וכך יהיו ג' דורות.

העין יעקב מזכיר את הכתוב במדרש (תנחומא תולדות), שכל אחד מישראל עתידין להיות לו בנים כיוצאי מצרים. והענין הוא, שמספר יוצאי מצרים - ס' ריבוא - הוא מספר של שלימות. כל אחד לעת"ל יגיע למעלה כזו שהוא עצמו יהיה בו את כל המעלות של כלל ישראל יחד.

ועי' במגלה עמוקות (אופן רל"ה) שזו הטעם שמשוה רצה להכנס לא"י, שרצה להביא את עם ישראל למדרגה זו שכל אחד בדרגה של ס' ריבוא. וזהו 'תחת אבותיך', שהאבות הק' היו בדרגה זו. ואמר הקב"ה למשה "רב לך", דהיינו שאתה הגעת לדרגה זו של ששים ריבוא (וכידוע שמשוה שקול כס' ריבוא), ובעוה"ז רק אתה בדרגה זו, ועם ישראל עדיין לא יכול להגיע לדרגה זו.

דף קס

כהני קפדי

מבואר בטעם שתקנו גט מקושר, שבמקום ההוא היו כהנים קפדנים, ומתוך כך באו לגרש נשותיהם, על כן תקנו לעכב את הבעל ובינתיים ישכון כעסו.

הרמ"א (הו"מ סו"ס שלג) כתב שאם אדם ביטל את שכירות הפועל, יש בכך הפסקה של עבודתו. אך אם אמר לו דרך כעס, אינו פטור. התורת חיים כאן מקשה מסוגיין על הרמ"א, שהרי רואים שהכהנים מגרשים מתוך כעס, ואעפ"כ הגט קיים.

החת"ס (שו"ת הו"מ ס' קל) מביא את התו"ח, וכתב שבקל יש לדחות קושייתו כמובן, ולא ביאר.

הדובב משרים (ח"ב ס' לח) מבאר כוונתו, שהרמ"א מירי במי שהיה לו

כעס מקרי ומתוך כך לא שלט בעצמו. אך הגמ' כאן מירי בכהנים שדרכם היתה לכעוס, ובזה אין לבטל את מעשיהם מחמת הכעס.

ודבר זה מתחבר עם דברי היערות דבש (דרוש א) שמבאר את השייכות בין הכעס לכהנים (בזמן הזה):

דבר קדוש אין בו כעס אלא שמחה. ועל כן בירושלים לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום, כי יש שם אהבה ושמחה. ולכן לא מביאים עגלה ערופה בירושלים, שבמקום הקדושה יש אהבה ואחוה ואין חשש רציחה. אך זה רק בזמן הקדושה, ואילו כשהקדושה מסתלקת, אדרבה, במקום כזה הכעס מתרבה יותר ויותר.

ובשיעורים אחרים הבאנו שכאשר אדם מסתלק מן העולם נדבקת בו טומאת מת שהיא החמורה ביותר. והיינו שבמקום שהיתה בו קדושה, ומסתלקת, הטומאה נדבקת בצורה חזקה יותר ממקום שלא היה בו קדושה מעיקרא.

בפסוק נאמר "צדק ילין בה וענתה מרצחים", כלומר שבזמן הגלות רבתה הרציחה בירושלים, דוקא מפני שהיה זה מקום של צדק בעבר.

וזה הפירוש בגמ' כאן, הכהנים שרויים במקום קדושה, והם מסטרא דחסד, וכמו אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום. אך כשחוטאים ויוצאים בגלות, אזי הכהנים קפדנים.

ונמצא שזה היה דרכם אחר הסתלקות הקדושה כדברי הדובב משרים.

דף קסא

סימנא דרבנן

היו חכמים שחתמו את שמם באופן של סימן.

רב צייר דג, ר' חנינא צייר ענף דקל, רב חסדא אות ס', רב אושיעיא אות ע'.

רבי מאיר שפירא זצ"ל (אמרי דעת סוף ח"ב) מבאר חתימת רב, ע"פ המעשה בסוף מסכת ברכות בר"ע שהביא משל לפפוס, מהדגים שלא רצו לצאת מהמים ולאבד מקום חיותם. כך בנוגע לתורה. זה הרמז של חתימת רב, לזכור את המעשה שבדגים, ולהזכיר את מעלת התורה.

ובהא דרב חסדא חתם בס' ורב אושיעיא ע', צ"ב שהרי אין שמם מתחיל באותיות אלה.

בגליוני הש"ס (גיטין ל"ו) מבאר, שהגמ' בשבת (קד, א) מבארת שהאותיות ס' וע' מרמזים על "סימנים עשה", כיון שהשמות האלה באו כסימנים, חפצו להשתמש באותיות אלה שכל עצמם מרמז על הסימנים. וביאר שלעולם רוצים להשתמש באותיות אלו אבל רב ורב חנינא אין להם בשמם אותיות אלו, אבל מי שיש לו אותיות אלו משתמש בהם אפילו שאינם בתחילת התיבה.

בספר תפארת יוסף (ליקוטי ר"י ענגיל) מצרפים את מש"כ הגליוני הש"ס בירושלמי (אות קפ), שהנה בש"ס כשרוצים להזכיר שם אומרים "יוסף בן שמעון", ומדוע דוקא שם זה (ובעבר וכן להלן נעסוק בזה ע"פ רבי צדוק הכהן). רבי יוסף ענגיל מבאר, שאצל השבטים, היחידים שיש ס' או ע' בשמם הם "יוסף ושמעון", ועל כן כשנקטנו סתם שמות לשם סימן בעלמא, נקטנו באלה שיש בהם רמז לאותיות שמבטאות "סימנים עשה". ונפלא.